

Prehistorie en oudheid

bron 1

In 48 moet de Senaat (het hoogste bestuursorgaan) van Rome aangevuld worden met nieuwe leden. Een aantal Galliërs, stamhoofden die al sinds lang het Romeinse burgerschap bezitten, doet het verzoek te worden opgenomen in de Senaat. De Romeinse historicus Tacitus schrijft hierover:

Er werd veel over dit onderwerp gedebatteerd en tegenstanders bekritiseerden het voorstel in felle bewoordingen ten overstaan van keizer Claudius. "Italië is niet zo zwak", beweerden zij, "dat het niet in staat is de hoofdstad te voorzien van een Senaat. Op iedere plek zal het krioelen van deze rijkards, waarvan de voorvaders aan het hoofd van vijandige stammen onze legers te vuur en te zwaard bevochten, en de goddelijke Julius Caesar in Alesia (in Gallië) het hoofd boden."

Deze en andere argumenten overtuigden de keizer niet. Hij kwam onmiddellijk met een antwoord: "Onze stichter Romulus was zo wijs dat hij soms op een en dezelfde dag volkeren bevocht en ze daarna als medeburgers verwelkomde. In zijn geheel, als we al onze oorlogen overzien, duurde een oorlog nooit korter dan die tegen de Galliërs. Daarna waren ze onafgebroken trouw en handhaafden de vrede. Nu zij met ons door manieren, opvoeding en huwelijken zijn verbonden, laat hen ons ook hun goud en rijkdom brengen in plaats van er alleen zelf van te profiteren."

De toespraak van de keizer werd gevolgd door een decreet van de Senaat, en de Aedui (een Gallische stam) waren de eerste Galliërs die het recht verwierven senator te worden in Rome.

De middeleeuwen

bron 2

De Franse bisschop Hincmar van Laon (?-879) legt als leenman een eed af aan koning Karel de Kale (823-877):

Ik Hincmar, bisschop van Laon, zal vanaf nu trouw zijn aan mijn heer Karel. Als een vazal ben ik gebonden aan mijn heer en een bisschop voor mijn koning. Als vazal zal ik gehoorzamen zoals een vazal dit hoort te doen. Als een bisschop van Christus zal ik de wil van God gehoorzamen en zorgen voor het geestelijk heil van de koning, zo veel als in mijn vermogen ligt.

bron 3

De Franse monnik Humbert de Romans schrijft in 1270 over markten en jaarmarkten:

Hoewel de termen markt en jaarmarkt vaak door elkaar heen worden gebruikt, is er wel degelijk verschil tussen beide. Op jaarmarkten worden dure zaken verkocht, ze vinden slechts één keer per jaar plaats en er komen mensen naartoe van heinde en verre. Gewone markten zijn voor de onbelangrijke dingen, de dagelijkse levensbehoeften, ze worden wekelijks gehouden en alleen bezocht door de mensen uit de streek.

bron 4

Miniatuur omstreeks 1454 gemaakt in opdracht van hertog Filips de Goede:

Toelichting

In 1451 komen de burgers van de stad Gent in opstand tegen hertog Filips de Goede als deze de stad nieuwe belastingen wil opleggen. Filips verslaat het leger van Gent, waarna de Vrede van Gavere wordt gesloten. Onderdeel van het vredesverdrag is dat de stad een deel van de privileges verliest, 350.000 goudstukken moet betalen en de banieren van de gilden (organisaties van de verschillende beroepsgroepen) moet overhandigen. De burgers van Gent moeten buiten de stad, geknield, in wit boetekleed, vergiffenis vragen aan de hertog.

Vroegmoderne tijd

bron 5

In Worms (Duitsland) vindt in 1521 een vergadering plaats waarbij de monnik Maarten Luther zijn stellingen tegen misstanden binnen de rooms-katholieke kerk verdedigt. Keizer Karel V zegt daarover tegen de aanwezige Duitse vorsten:

Ge weet, dat ik afstam van de aller christelijkste keizers van de edele Duitse natie (...). Naar hun voorbeeld heb ik tot dusver steeds geleefd. Want het is zeker dat één enkele broeder dwaalt, als hij zich keert tegen de mening van de gehele christenheid, omdat die christenheid anders duizend jaar of nog langer gedwaald zou moeten hebben. Daarvoor ben ik ook vastbesloten mijn koninkrijken en heerlijkheden, vrienden, lichaam en bloed, leven en ziel, in te zetten. Want het zou een schande zijn voor ons en voor u, gij leden van de edele Duitse natie, als door onze nalatigheid ook maar een schijn van ketterij en aantasting van het christelijk geloof in de harten der mensen zou binnensluipen. Nadat we gisteren hier de rede van Luther hebben gehoord, zeg ik u dat ik het betreur zo lang te hebben gearzeld tegen hem op te treden. Ik wil hem nooit meer horen. Hij moge zijn vrijgeleide hebben! Maar ik zal hem voortaan als notoire ketter beschouwen en hoop dat gij allen als goede christenen hetzelfde zult doen.

bron 6

Een schilderij omstreeks 1640-1660 gemaakt door Aelbert Cuyp:

Bij dit schilderij geeft het Rijksmuseum de volgende toelichting:
Een schilderij van een opperkoopman van de VOC (de Verenigde Oostindische Compagnie) in Hollandse kleding, vermoedelijk Jacob Mathieusen en zijn vrouw. Achter de koopman en zijn vrouw staat een slaaf met een parasol. Dit was in Azië een teken van macht. Op de achtergrond de retourvloot op de rede van Batavia op Java.

bron 7

Een schilderij uit de zeventiende eeuw van het paleis van Versailles, nabij Parijs, verbouwd tussen 1661 en 1682 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV:

Toelichting

Tijdens zijn regeerperiode (1642-1715) laat Lodewijk XIV het jachtslot in Versailles uitbouwen tot een paleis dat, naast de vertrekken voor de koning en koningin, meer dan 500 appartementen heeft voor gasten en vrienden. Tijdens de regeerperiode van Lodewijk XIV verbleven soms drie- tot tienduizend gasten tegelijkertijd in het paleis.

bron 8

Maria Stewart is een Amerikaanse abolitioniste. In 1832 schrijft ze:

En zullen Afrika's zonen nog langer zwijgen? Ik zal je zeker niet aanraden om te doden, brand te stichten of te verwoesten. Maar ik raad je wel aan je talenten te verbeteren, laat ze niet in de aarde begraven liggen. Laat de kracht van je verstand zien. Bewijs de wereld dat, hoewel jullie huid zo zwart is als de nacht, jullie harten puur zijn en jullie zielen wit.

bron 9

Op 14 maart 1848 ontbiedt de Nederlandse koning Willem II de voorzitter van de Tweede Kamer en geeft hij bevel tot het opstellen van een liberale grondwet. Op 15 maart 1848 zegt hij daarover in Den Haag tegen de buitenlandse gezanten van Oostenrijk, Engeland, Pruisen en Rusland:

Ik heb u alle vier laten komen, omdat u als het ware heel Europa vertegenwoordigt, om u de aard van de gebeurtenissen die zojuist hebben plaatsgevonden uit te leggen en de positie waarin die mij hebben gebracht. U ziet voor u een man, die van zeer conservatief binnen 24 uur zeer liberaal is geworden. Maar het feit is, dat iedereen mij in de steek heeft gelaten en ik plotseling geheel alleen ben. De hele conservatieve partij is overstag gegaan en daardoor zag ik mijzelf overboord raken. Ik dacht dat ik maar beter op zijn minst de schijn kon wekken dat ik akkoord ging, dan dat ik er later toe zou worden gedwongen. Ik zag dat er gevaar in het gebouw was en ik heb de voorzitter van de Kamer laten roepen, zoals u weet. Hij heeft mij bevestigd dat zich in de conservatieve partij een grote draai had voltrokken en dat zelfs de afgevaardigden waar ik tot dusver op kon rekenen, die van Brabant en Zeeland, mij in de steek hadden gelaten. Dus zei ik tegen hem: "Er is dus geen moment meer te verliezen, zet u aan het werk en zeg namens mij tegen uw collega's dat, omdat ik zie dat mijn voorstellen niet voldoende waren, ik bereid ben om hun eisen te ontvangen en akkoord te gaan met alles wat voor het welzijn van dit land nodig zou zijn."

bron 10

Anna Paulowna (de vrouw van Willem II) schrijft aan haar broer tsaar Nicolaas I van Rusland op 7 april 1848:

Willem heeft het juiste moment afgewacht voor de maatregelen waartoe hij had besloten, en die maatregelen die in het land algemene instemming hebben ondervonden, hebben de onrust doen afnemen en zijn voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor de rust waarvan de natie op dit moment zo'n opmerkelijk voorbeeld vormt.

Moderne tijd

bron 11

Een prentbriefkaart uit de periode 1900-1918 met als ondertitel 'Vervloekte Fabriek':

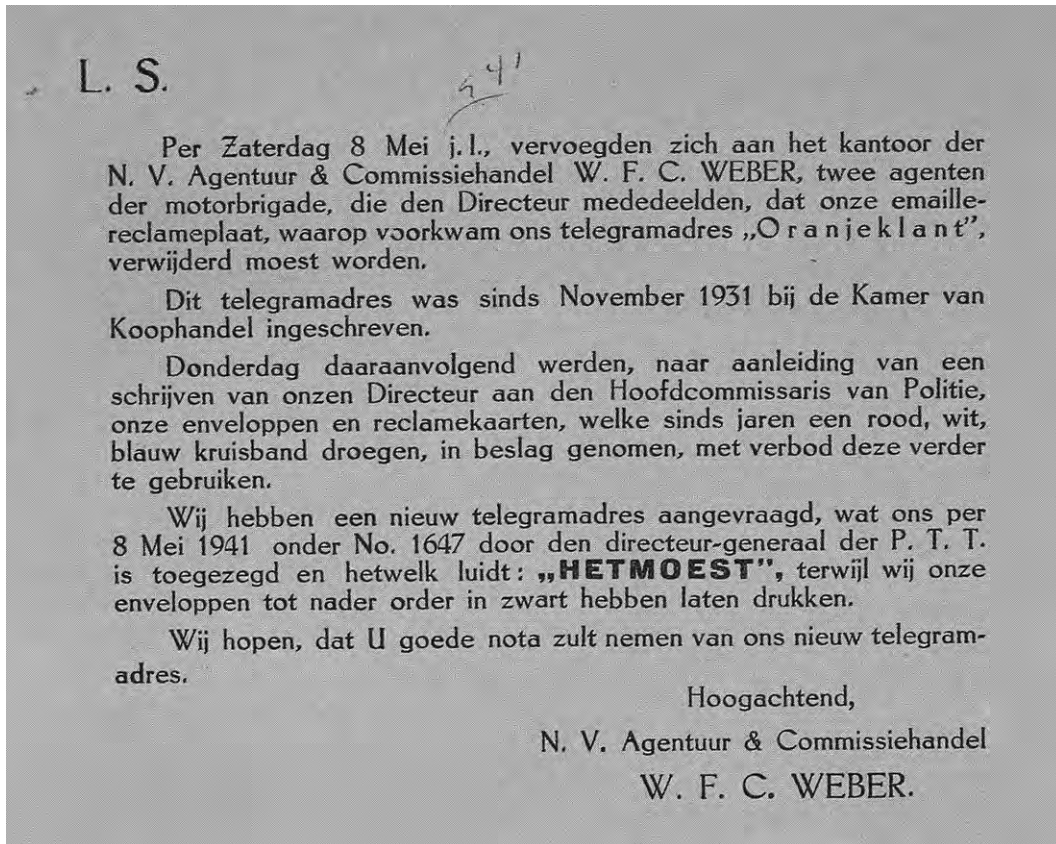
bron 12

Na de Tweede Wereldoorlog vertelt Emmy Bonhoeffer hoe haar zwager in 1938 in Duitsland bijna wordt opgepakt:

Ik weet nog hoe de man van mijn zus Lena, toen hij na de Kristalnacht (de nacht van 9 op 10 november 1938 waarin de Duitse nationaalsocialisten Joodse winkels, synagogen en andere gebouwen vernielden) 's morgens de trein nam naar zijn kantoor in de stad en de synagoge zag branden, bij zichzelf mompelde: "Dit is een belediging voor een beschaafd volk, een belediging voor de beschaving." Onmiddellijk draaide een meneer die voor hem zat zich om en toonde hem zijn partijinsigne en legitimatie. De man was lid van de Gestapo (de geheime politie), en mijn zwager moest hem zijn papieren laten zien. Hij moest zijn adres opgeven en kreeg het bevel zich de volgende ochtend om negen uur bij het partijbureau te vervoegen. Toen mijn zwager die avond thuiskwam, vertelde hij mijn zus wat hem overkomen was, en ze zei: "Had je je mond niet kunnen houden? Wat zal er nu gebeuren? Ze zetten je nog in het concentratiekamp!" Hoe hij zich eruit heeft gekletst, weet ik niet, maar voor straf moest hij de rantsoenkaarten voor zijn woonwijk aan het begin van iedere maand op alfabet leggen en uitreiken.

bron 13

In 1941 wordt de firma Weber bevolen haar huisstijl en telegramadres aan te passen. Aan de klanten van de firma wordt het onderstaande bericht gestuurd:

bron 14

In een schoolboek uit 1965 uit de Sovjet-Unie maakt de democratische Amerikaanse Revolutie (in 1776) onderdeel uit van de geschiedenislessen. In het boek moeten de leerlingen aan het eind van het hoofdstuk onder andere de volgende vragen beantwoorden:

Vraag 3. Leg aan de hand van de Amerikaanse bourgeoisrevolutie in de achttiende eeuw (ook bekend als de Onafhankelijkheidsoorlog) uit, waarom de bourgeoisie nooit lang op de steun van de massa kan rekenen en waarom een succesvolle bourgeoisrevolutie gevolgd wordt door een kloof tussen de bourgeoisie en de massa. (...)

Vraag 5. Op welke manier bevorderde de Amerikaanse grondwet de belangen van de bourgeoisie en de plantage-eigenaren en beperkte deze grondwet de rechten van het volk?

bron 15

Een foto uit 1949 van Nederlandse militairen in Sabang, Indonesië:

bron 16

Een foto uit 1965:

Toelichting

In 1965 staat in een brochure van een Arnhemse lederwarenfabriek een gitaartas, de *beat swingbag*. De tas wordt aangeprezen als: 'speciaal voor tieners, met enorme bergruimtes en een apart vak met rits voor een tramkaart en dergelijke'.